

بررسی جامعه‌شناختی- زبانی دیوارنوشته‌ها در محیط دانشگاه: مطالعه موردی؛ دانشگاه سیستان و بلوچستان

عباس‌علی آهنگر^۱، جواد شیروانی^{*۲}

۱. دانشیار زبان‌شناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
۲. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

پذیرش: ۹۴/۷/۲۱

دریافت: ۹۴/۳/۱۶

چکیده

دیوارنوشته‌ها که از آن‌ها با نام «گفتمان خاموش» نیز یاد می‌شود، منعکس‌کننده جایگاه‌های متفاوت زنان و مردان در ساختار اجتماعی هستند. از این رو، مطالعه دیوارنوشته‌ها می‌تواند اطلاعات مهمی را در ارتباط با ویژگی‌های زبانی و اجتماعی نویسندگان نامشخص‌شان فراهم کند. هدف از پژوهش حاضر بررسی و تحلیل جامعه‌شناختی- زبانی موضوع و سبک نوشتاری پیکره‌ای از دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر در محیط دانشگاه برای پی بردن به برخی فرآیندهای پایه‌ای اجتماعی-زبانی نظیر شباهت‌ها و تفاوت‌های الگوی ارتباطی جنس مؤنث و مذکر در «گفتمان خاموش» است. برای این منظور، مجموعاً ۶۴۰ دیوارنوشته (۳۲۰ دیوارنوشته مربوط به دختران و ۳۲۰ دیوارنوشته مربوط به پسران) در بازه زمانی یک‌ماهه از محیط خوابگاه دختران و پسران و نیز سالن مطالعه دختران و پسران در کتابخانه مرکزی دانشگاه سیستان و بلوچستان جمع‌آوری گردیدند. سپس این دیوارنوشته‌ها از نظر کیفی و کمی بررسی و تحلیل شدند. نتایج این پژوهش نشان داد که این دیوارنوشته‌ها در موضوعات «عشق، درخواست کمک از خدا، ناامیدی و افسردگی، اعلام حضور، بیان آرزو، ذکر تاریخ و زمان، توهین، شعر، شوخی و بیان دوستی» مشترک بودند، اما «مطالب درسی» فقط توسط دانشجویان دختر و «نصیحت کردن و نگرانی مالی» فقط توسط دانشجویان پسر به کار برده شده بودند. همچنین، تحلیل موضوعی دیوارنوشته‌ها نشان داد که دانشجویان پسر غالباً به دنبال «تثبیت قدرت» و «جایگاه برتر» و دانشجویان دختر درصد ابراز «احساسات عاطفی» و «ایجاد همبستگی» بوده‌اند. علاوه بر این، نتایج در ارتباط با سبک نوشتاری به‌کاررفته در هر دو گروه دیوارنوشته‌ها نشان داد که دانشجویان پسر تعداد واژه‌های بیشتری نسبت به دانشجویان دختر به کار برده‌اند، اما این دختران به استفاده از گونه زبانی

گسترده از طریق حروف اضافه، ضمایر مشترک و بندهای وابسته گرایش داشته‌اند و از این رهگذر، نسبت به دانشجویان پسر دارای برتری زبانی بوده‌اند.

واژگان کلیدی: دیوارنوشته‌ها، جامعه‌شناسی زبان، جنسیت، موضوع، سبک نوشتاری.

۱. مقدمه

واژه «گرافیتی»^۱ که در زبان فارسی از آن با نام «دیوارنوشته» یاد می‌شود، ریشه‌ای ایتالیایی دارد و به معنی «خراشیدن» یا «تراش دادن» است که در شکل اولیه خود در قرن هجدهم میلادی در قالب تراش‌های روی شیشه با استفاده از الماس ظاهر شده است (نک. تحریریان و مرادی مقدم، ۱۳۹۳). دیوارنوشته‌ها از آن جهت که صورتی از کاربرد زبان هستند، مورد توجه زبان‌شناسان قرار گرفته‌اند و حتی برخی از زبان‌شناسان نظیر آدامز^۲ و وینتر^۳ (۱۹۹۷) از آن‌ها با عنوان گفتمان یاد کرده و معتقدند با مطالعه دیوارنوشته‌ها می‌توان به الگوی ارتباطی مشارکین در گفتمان پی برد.

محیط دانشگاه یکی از محیط‌هایی است که در آن دختران و پسران زیادی در تعامل اجتماعی با یکدیگر هستند. علاوه بر تعاملات متقابل اجتماعی، در محیط دانشگاه مکان‌هایی وجود دارند که فقط مخصوص خانم‌ها و یا فقط مخصوص آقایان هستند (نظیر خوابگاه و سالن مطالعه کتابخانه)؛ در نتیجه، دیوارنوشته‌هایی که در این مکان‌ها وجود دارند، مشخصاً فقط توسط خانم‌ها و یا آقایان نوشته شده‌اند. با توجه به این موارد، در پژوهش حاضر ویژگی‌های جامعه‌شناختی - زبانی این دیوارنوشته‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. پرسش‌های این پژوهش عبارت‌اند از:

۱. آیا رابطه معناداری بین موضوع‌های دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر وجود دارد؟

۲. آیا رابطه معناداری بین سبک نوشتاری دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر وجود دارد؟

بر همین اساس، فرضیه‌های صفر این پژوهش عبارت‌اند از:

۱. هیچ رابطه معناداری بین موضوعات دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر وجود ندارد.

۲. هیچ رابطه معناداری بین سبک نوشتاری دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر وجود ندارد.

برای انجام این پژوهش مجموعاً ۶۴۰ دیوارنوشته (۳۲۰ دیوارنوشته مربوط به دختران و ۳۲۰ دیوارنوشته فارسی مربوط به پسران) در بازه زمانی یک‌ماهه از محیط‌های یادشده در بالا در دانشگاه سیستان و بلوچستان جمع‌آوری شده و سپس به‌صورت کیفی و کمی تحلیل می‌شوند. در تحلیل کیفی، به موضوعات دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر و نیز سبک نوشتاری آن‌ها پرداخته می‌شود. در تحلیل کمی، با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS، درصد فراوانی و نیز معناداری مجذور خی کاربرد موضوعات مختلف در این دیوارنوشته‌ها و عناصر زبان‌شناختی به‌کاررفته در آن‌ها شامل «تعداد واژه‌ها، بندهای وابسته، حروف اضافه، ضمایر مشترک و حروف ربط همپایه‌ساز» تعیین و در جدول‌هایی ارائه می‌گردد.

۲. پیشینه پژوهش

پژوهش‌هایی که تاکنون در ارتباط با دیوارنوشته‌ها انجام شده است بیشتر به جنبه‌های تاریخی، فرهنگی، روان‌شناختی، اجتماعی و زبانی آن‌ها پرداخته‌اند. رید^۴ (۱۹۳۵) در اولین مطالعه علمی دیوارنوشته‌ها، به بررسی واژه‌های به‌کاررفته در دیوارنوشته‌های ایالات واشنگتن و اورگان در شمال غربی آمریکا پرداخت و به این نتیجه رسید که دیوارنوشته‌ها همانند داستان‌های عامیانه سرشار از اطلاعات بومی و محلی هستند. پس از وی، رایزنر^۵ (۱۹۷۴) با تجزیه و تحلیل دیوارنوشته‌ها، دریافت که این دیوارنوشته‌ها دربردارنده اطلاعات باارزشی برای مطالعه اختلالات رفتاری و شخصیتی افراد هستند. در پژوهشی دیگر، لاکمان^۶ (۱۹۸۸) با بررسی دیوارنوشته‌ها، آن‌ها را یکی از راه‌های اصلی هویت‌آفرینی فردی و بیان ایدئولوژی دانست و همچنین مخاطب را اولین شرط لازم در تعیین نقش ساختار خرد این دیوارنوشته‌ها تعیین کرد. پژوهشگران دیگری نیز با رویکرد روان‌شناختی، روان‌درمانی، جامعه‌شناختی و مردم‌شناختی به بررسی دیوارنوشته‌ها پرداختند که از برجسته‌ترین این آثار می‌توان سکرست^۷ و فلورس^۸ (۱۹۶۹)، سکرست و اولسن^۹ (۱۹۷۱)، لوماس^{۱۰} (۱۹۷۳)، اشرف^{۱۱} (۱۹۷۹)، گدسبی^{۱۲} (۱۹۹۵)، گرین^{۱۳} (۲۰۰۳) و هاسلم^{۱۴} (۲۰۱۲) را نام برد.

تا آنجا که نگارندگان بررسی کرده‌اند، مطالعات زیادی بر دیوارنوشته‌ها در ایران انجام نشده است؛ بزرگ‌زاده شهدادی و فرهادی آردکپان (۱۳۵۸) با بررسی دیوارنوشته‌های انقلابی به این نتیجه رسیدند که بیشتر آن‌ها در مناطق پایین شهر دیده می‌شوند و اغلب به زبان فارسی و دارای موضوعات مذهبی هستند. در پژوهشی دیگر، تحریریان و مرادی مقدم (۱۳۹۳) الگوهای رایج معنایی و گرایش‌های بین‌فرهنگی را در دیوارنوشته‌های فارسی و انگلیسی بررسی کردند و نتیجه گرفتند که دیوارنوشته‌ها از نظر زبانی الگوی مشخصی را دنبال می‌کنند؛ نظام‌مند هستند و می‌توان آن‌ها را با نقش‌های هفت‌گانه زبانی هلیدی^۵ (1985) مطابقت داد. مطالعه آن‌ها نشان داد که در دیوارنوشته‌های فارسی، نقش‌های ابزاری، تخیلی و تعاملی بیشتر هستند و در دیوارنوشته‌های انگلیسی، نقش‌های فردی و تنظیم‌کننده بیشتر دیده می‌شوند. همان‌گونه که در بالا آورده شد، مطالعات زیادی در ارتباط با دیوارنوشته‌های فارسی انجام نشده است و هیچ‌یک از این پژوهش‌ها به بررسی جامعه‌شناختی - زبانی دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر نپرداخته‌اند. از این‌رو، پژوهش حاضر می‌تواند در شناخت شباهت‌ها و تفاوت‌های بین این دیوارنوشته‌ها از منظر جامعه‌شناسی زبان کمک شایانی کند.

۳. دیوارنوشته‌ها

همان‌گونه که در مقدمه آورده شد، دیوارنوشته‌ها به این دلیل که گونه‌ای از کاربرد زبان هستند، مورد توجه زبان‌شناسان قرار گرفته‌اند. به اعتقاد برونر^۶ و کلسو^۷ (1980)، دیوارنوشته‌ها جزئی از نظام نشانه‌ای اشاره‌ای هستند که تحت تأثیر شرایط محیطی خاص خلق می‌شوند و اگرچه ماهیتی تعاملی دارند، دو طرف این تعامل، یعنی دیوارنویس و مخاطب، همزمان با یکدیگر رابطه برقرار نمی‌کنند؛ از این‌رو، دیوارنوشته‌ها «گفتمان خاموش» هستند. علاوه بر زبان‌شناسان، برخی جامعه‌شناسان نیز به مطالعه دیوارنوشته‌ها پرداخته‌اند و برای مثال، سعی در پی بردن به تمایلات جنسیتی افراد در ابراز وجود و تعیین هویت فردی/گروهی داشته‌اند. تریسی^۸ (2005)، دیوارنوشته‌ها را از آن جهت حائز اهمیت می‌داند که می‌توان آن‌ها را یکی از بهترین شیوه‌های آزادی بیان دانست. در همین زمینه، آبل^۹ و باکلی^{۱۰} (1977) بیان می‌کنند که نویسنده نامشخص دیوارنوشته‌ها معمولاً کسی است که به وسیله محدودیت‌های فردی و هنجارهای اجتماعی مهار شده و نمی‌تواند نظر خود را آزادانه ابراز کند. از این‌رو،

می‌توان دیوارنوشته‌ها را دفترچه خاطرات دومی دانست که نمایانگر صدای افراد در محیط‌های عمومی و خصوصی است و مسائلی از قبیل خشم، نفرت، عشق، فریاد، دیدگاه سیاسی - مذهبی و... را نشان می‌دهد (Vide. Raymonda, 2008). همچنین به دلیل مشخص نبودن دیوارنویس و مخاطب آن، تظاهر کمتری در دیوارنوشته‌ها دیده می‌شود و رودربایستی و ترس از درهم‌شکستن رسومات جامعه و مورد قضاوت قرار گرفتن وجود ندارد. همین ویژگی‌ها سبب شده است که تفاوت زیادی بین مکالمات روزمره افراد که معمولاً از رکاب‌گویی کمتری برخوردار است و دیوارنویسی وجود داشته باشد (نک. تحریریان و مرادی مقدم، ۱۳۹۳). از این رو، تحلیل دیوارنوشته‌ها می‌تواند اطلاعات مهمی را در ارتباط با ویژگی‌های زبانی و اجتماعی نویسندگان نامشخص‌شان فراهم کند.

۴. چهارچوب نظری پژوهش

همان‌گونه که در بخش‌های پیشین نیز اشاره شد، در پژوهش حاضر به بررسی و تحلیل جامعه‌شناختی - زبانی موضوع و سبک نوشتاری پیکره‌ای از دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر در محیط دانشگاه سیستان و بلوچستان پرداخته می‌شود. برای این منظور، ابتدا موضوع‌های به‌کاررفته در این دیوارنوشته‌ها دسته‌بندی شده و چرایی کاربرد آن‌ها از دیدگاه جامعه‌شناسی زبان مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ارتباط با سبک نوشتاری این دیوارنوشته‌ها، به پیروی از نیومن^{۲۱} و دیگران (2008)، موارد «تعداد واژه‌ها، حروف اضافه، ضمائر مشترک، بندهای وابسته و حروف ربط همپایه‌ساز» از متن دیوارنوشته‌ها استخراج شده و مورد بررسی قرار می‌گیرند. در واقع، هدف از تحلیل این عناصر زبان‌شناختی این است که مشخص شود کدام گروه از افراد، یعنی دختران یا پسران، گونه زبانی گسترده‌تری را به کار برده‌اند. به اعتقاد برنستاین^{۲۲} (1962)، در حالت گونه گسترده^{۲۳} فرد انتخاب‌هایش را از گستره‌ای وسیع از واژگان و ساختارهای نحوی برای ابراز بیان خود برمی‌گزیند؛ درحالی‌که در گونه محدود^{۲۴} فرد از گستره‌ای محدودتر از واژگان و ساختارهای نحوی برای بیان منظور خود استفاده می‌کند. بنابراین، زبانمندان گونه گسترده به راحتی و با انعطاف بیشتری می‌توانند معنای مورد نظرشان را بیان کنند؛ درحالی‌که ساختار نحوی گونه محدود، قابلیت تغییرپذیری زیادی ندارد. البته وی می‌پذیرد که بیان تفاوت بین دو گونه زبانی

به این آسانی نیست؛ به این مفهوم که بود و نبود هریک به صورت مطلق تبیین شود، بلکه قطبیت این دو مفهوم بر مبنای حضور نمایان‌تر و گسترده‌تر جنبه‌هایی از گونه گفتمانی نسبت به ابعاد گفتمانی دیگر مشخص می‌شود.

۵. توصیف و تحلیل داده‌ها

در این بخش از پژوهش حاضر به توصیف و تحلیل دیوارنوشته‌های جمع‌آوری شده پرداخته می‌شود. این بخش، از دو قسمت تشکیل شده است. در قسمت اول، سعی بر این است که به پرسش اول این پژوهش پاسخ داده شود. از این‌رو، رابطه موضوعی بین دیوارنوشته‌های دختران و پسران بررسی و مشخص می‌شود و همچنین فرضیه صفر اول نیز مورد آزمایش قرار می‌گیرد. برای این منظور، ابتدا در زیرقسمت ۱-۱-۵ به توصیف موضوع دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر پرداخته می‌شود و سپس در زیرقسمت ۲-۱-۵ تحلیل این موضوع‌ها ارائه می‌گردد. در قسمت دوم، رابطه سبک نوشتاری دیوارنوشته‌های دختران و پسران مورد تحلیل قرار می‌گیرد تا به پرسش دوم پژوهش پاسخ داده شود و همچنین فرضیه صفر دوم نیز مورد آزمایش قرار گیرد. این قسمت نیز از دو زیرقسمت تشکیل شده است که به ترتیب به توصیف سبک نوشتاری دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر (در زیرقسمت ۱-۲-۵) و تحلیل این سبک نوشتاری (در زیرقسمت ۲-۲-۵) اختصاص دارد.

۵-۱. موضوع دیوارنوشته‌ها

۵-۱-۱. توصیف موضوع دیوارنوشته‌ها

با مطالعه داده‌ها، مشخص شد که دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر دارای ۱۱ موضوع و دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر دارای ۱۲ موضوع است. این موضوع‌ها به همراه نمونه‌هایی از این دیوارنوشته‌ها در زیر آمده‌اند.

۱. موضوع‌های دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر (به ترتیب فراوانی):

الف. عشق

نمونه شماره ۱: پروانه باش و عاشق.

ب. کمک از خدا

نمونه شماره ۲: خدایا کمکم کن، ریاضی ۲۰ شم.

پ. ناامیدی و افسردگی

نمونه شماره ۳: تا ابد حسرتت تو دلم می‌مونه.

ت. اعلام حضور

نمونه شماره ۴: نیا باران زمین جای قشنگی نیست، من از اهل زمینم و خوب می‌دانم که گل

در عقد زنبور است و سودای پروانه دارد و بلبل را هم دوست دارد (مطهره، آذر ۹۰).

ث. آرزو

نمونه شماره ۵: آرزویم این است؛ نروداشک در چشم تو هرگز، مگر از شوق زیاد!

ج. تاریخ و زمان

نمونه شماره ۶: یادگاری از سارا ۹۰/۱۰/۲۰ شب امتحان روش تحقیق.

چ. توهین

نمونه شماره ۷: خاک تو سرت!

ح. شعر

نمونه شماره ۸: آشفته‌دلان را هوس خواب نباشد؛ شوری که به دریاست به مرداب نباشد.

نمونه شماره ۹: مژه بر هم نزنم تا که ز دستم نروم...

خ. مطالب درسی

نمونه شماره ۱۰: پرسش‌نامه اضطراب (کتل)، آزمون بهداشتی روانی (GHQ)، آزمون

شخصیت (آیزنک)، هوش مکعب‌ها (کس)، هوش (ریون).

نمونه شماره ۱۱: مراحل تحقیق: بیان و طرح مسئله، موضوع یا عنوان و تعریف آن، بررسی

منابع و شناخت آن و شناخت کتاب‌ها، ادبیات موضوع (کارهای قبلی انجام‌شده)، روش‌شناسی

(رسیدن به یک چهارچوب نظری)، انجام کار میدانی، نگارش تحقیق.

د. شوخی

نمونه شماره ۱۲: ما چقدر ساده‌ایم و چقدر ساده خواهیم ماند و شما چقدر ساده‌ای که فکر

می‌کنی ما ساده‌ایم! ...

ذ. بیان دوستی

نمونه شماره ۱۳: نجمة خیلی دوست دارم ...

۲. موضوع‌های دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان پسر (به‌ترتیب فراوانی):

الف. اعلام حضور

نمونه شماره ۱۴: امیری، E.A.، بهمن ۸۸، اقتصاد صنعتی.

ب. نصیحت

نمونه شماره ۱۵: گذر کردم ز قبرستان زمانی، رسیدم بر سر قبر جوانی، به زیر خاک می‌نالید و می‌گفت: رفیقان قدر یکدیگر بدانید.

نمونه شماره ۱۶: بچه‌ها از من به شما نصیحت که قدر این با هم بودن‌ها رو بدونید ...

پ. بیان دوستی

نمونه شماره ۱۷: به سلامتی آن قاضی که مجرم رفیقش بود، حکم نداد، استعفا داد.

ت. ناامیدی و افسردگی

نمونه شماره ۱۸: این روزها از افراد به‌جای شرافت، شر و آفت می‌بینی.

ث. شوخی

نمونه شماره ۱۹: تن آدمی شریف است به «مال» آدمیت/ نه همین لباس زیباست نشان آدمیت!

ج. تاریخ و زمان

نمونه شماره ۲۰: ۱۶/۱۲/۲۰ ساعت ۱۱:۱۵ بازی میلان و آرسنال.

چ. عشق

نمونه شماره ۲۱: امشب فقط من عاشقم.

ح. کمک از خدا

نمونه شماره ۲۲: خدایا، یادم بده، یادم باشه، یادت باشم.

خ. شعر

نمونه شماره ۲۳: تا کی به تمنای وصال تو یگانه/ اشکم شود از هر مژه چون سیل روانه؟

د. آرزو

نمونه شماره ۲۴: انشاءالله امسالم بایرن مونیخ قهرمان میشه!

ذ. نگرانی مالی

نمونه شماره ۲۵: خدایا پول قسطم رو از کجا بیارم؟ ۱۷۰۰۰۰ ت.

ر. توهین

نمونه شماره ۲۶: بروگمشو بابا ...

۲-۱-۵. تحلیل موضوع دیوارنوشته‌ها

در این زیرقسمت از بخش حاضر به تحلیل موضوع دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر با توجه به تعداد و درصد فراوانی کاربرد موضوع‌های مختلف (ارائه‌شده در جدول ۱) و نیز معناداری آزمون مجذور خی (ارائه‌شده در جدول ۲) در این دیوارنوشته‌ها در دو گروه دانشجویان دختر و پسر پرداخته می‌شود.

همان‌گونه که در جدول شماره ۱ آورده شده است و نیز با توجه به ترتیب نمونه‌های قسمت ۱-۱-۵، درمی‌یابیم که بیشترین درصد فراوانی موضوع‌های به‌کاررفته در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر به‌ترتیب مربوط به «عشق (= ۱۷/۸۲٪)»، «کمک از خدا (= ۱۵٪)»، «نامیدی و افسردگی (۱۲/۸۱٪)»، «اعلام حضور (۱۱/۲۵٪)»، «آرزو (= ۱۰٪)»، «تاریخ و زمان (= ۷/۵٪)»، «توهین (= ۶/۸۷٪)»، «شعر (= ۵/۶۳٪)»، «مطالب درسی (= ۵٪)»، «شوخی (۴/۳۷٪)» و «بیان دوستی (= ۳/۷۵٪)» می‌باشد. در طرف دیگر، این درصد فراوانی در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر به‌ترتیب مربوط به «اعلام حضور (= ۲۳/۱۲٪)»، «نصیحت (= ۲۰/۶۲٪)»، «بیان دوستی (= ۱۳/۱۲٪)»، «نامیدی و افسردگی (= ۹/۳۸٪)»، «شوخی (= ۸/۷۵٪)»، «تاریخ و زمان (= ۶/۸۷٪)»، «عشق (= ۶/۲۵٪)»، «کمک از خدا (= ۳/۷۵٪)»، «شعر (= ۴/۷۵٪)»، «آرزو (= ۱/۸۸٪)»، «نگرانی مالی (= ۱/۸۸٪)» و «توهین (= ۰/۶۳٪)» می‌باشد. شایان ذکر است که در پیکره مورد بررسی، موضوع «مطالب درسی» فقط مختص دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر بود و هیچ موردی از این موضوع در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر مشاهده نشد. در طرف دیگر، موضوع‌های «نصیحت» و «نگرانی مالی» منحصراً در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر وجود داشت و هیچ نمونه‌ای از این دو موضوع در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر مشاهده نشد.

جدول ۱. موضوع، تعداد و درصد فراوانی در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر

Table 1. Subject, Number, and Frequency in Boys' and Girls' Graffiti

موضوع دیوارنوشته	تعداد در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر	درصد فراوانی در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر	تعداد در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر	درصد فراوانی در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر
عشق	۵۷	٪۱۷/۸۲	۲۰	٪۶/۲۵
کمک از خدا	۴۸	٪۱۵	۱۲	٪۳/۷۵
ناامیدی و افسردگی	۴۱	٪۱۲/۸۱	۳۰	٪۹/۳۸
اعلام حضور	۳۶	٪۱۱/۲۵	۷۴	٪۲۳/۱۲
آرزو	۳۲	٪۱۰	۶	٪۱/۸۸
تاریخ و زمان	۲۴	٪۷/۵	۲۲	٪۶/۸۷
توهین	۲۲	٪۶/۸۷	۲	٪۰/۶۳
شعر	۱۸	٪۵/۶۳	۱۲	٪۳/۷۵
مطالب درسی	۱۶	٪۵	۰	٪۰
شوخی	۱۴	٪۴/۳۷	۲۸	٪۸/۷۵
بیان دوستی	۱۲	٪۳/۷۵	۴۲	٪۱۳/۱۲
نصیحت	۰	٪۰	۶۶	٪۲۰/۶۲
نگرانی مالی	۰	٪۰	۶	٪۱/۸۸
مجموع	۳۲۰	٪۱۰۰	۳۲۰	٪۱۰۰

همچنین، با توجه به جدول شماره ۲، نتایج آزمون مجذور خی نشان می‌دهد که ارزش پی در موضوع‌های «عشق»، «کمک از خدا»، «اعلام حضور»، «آرزو»، «توهین»، «مطالب درسی»، «بیان

دوستی»، «نصیحت» و «نگرانی مالی» برابر با صفر و در نتیجه، کمتر از $0.05 < p=0.000$ می‌باشد. همچنین، ارزش پی در موضوع «شوخی» نیز کمتر از $0.05 < p=0.025$ می‌باشد. این بدین معناست که تفاوت دو گروه دیوانوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر در این موضوعها از نظر آماری معنادار است. در نتیجه در پاسخ به پرسش نخست این پژوهش، می‌توان گفت که ارتباط معناداری بین موضوعهای «عشق»، «کمک از خدا»، «اعلام حضور»، «آرزو»، «توهین»، «مطالب درسی»، «بیان دوستی»، «نصیحت»، «نگرانی مالی» و «شوخی» در دیوانوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر وجود دارد و از این رو فرضیه صفر اول پژوهش در ارتباط با این ده موضوع رد می‌شود.

از سوی دیگر، نتایج آزمون مجذور خی نشان می‌دهد که ارزش پی در موضوعهای «نامیدی و افسردگی»، «تاریخ و زمان» و «شعر» بیشتر از 0.05 بوده (به ترتیب از چپ به راست: $0.05 > p=0.262$), $0.05 > p=0.760$), $0.05 > p=0.166$) و در نتیجه، تفاوت دو گروه دیوانوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر در این موضوعها از نظر آماری معنادار نیست. بنابراین، در پاسخ به پرسش نخست این پژوهش، می‌توان گفت که ارتباط معناداری بین موضوعهای «نامیدی و افسردگی»، «تاریخ و زمان» و «شعر» در دیوانوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر وجود ندارد و از این رو فرضیه صفر اول پژوهش در ارتباط با این سه موضوع تأیید می‌شود.

جدول ۲. موضوع، ارزش مجذور خی و معناداری آزمون مجذور خی در دیوانوشته‌های فارسی

دانشجویان دختر و پسر

Table 2. Subject, Chi-square Value and Chi-square Significancy in Boys' and Girls' Graffiti

موضوع دیوانوشته	ارزش مجذور خی	معناداری آزمون مجذور خی
عشق	۲۰/۲۱۱	۰/۰۰۰
کمک از خدا	۲۳/۸۳۴	۰/۰۰۰
نامیدی و افسردگی	۱/۹۱۷	۰/۱۶۶
اعلام حضور	۱۵/۸۵۲	۰/۰۰۰
آرزو	۱۸/۹۱۲	۰/۰۰۰

ادامه جدول ۲

موضوع دیوارنوشته	ارزش مجذور خی	معناداری آزمون مجذور خی
تاریخ و زمان	۰/۰۹۴	۰/۷۶۰
توهین	۱۷/۳۱۶	۰/۰۰۰
شعر	۱/۲۵۹	۰/۲۶۲
مطالب درسی	۱۶/۴۱۰	۰/۰۰۰
شوخی	۴/۹۹۴	۰/۰۲۵
بیان دوستی	۱۸/۵۲۱	۰/۰۰۰
نصیحت	۷۴/۳۲۶	۰/۰۰۰
نگرانی مالی	۶/۰۵۷	۰/۰۰۰

این نکته که دختران در دیوار نوشته‌های فارسی‌شان بیشتر به مسائل «عشقی» پرداخته‌اند تأییدکننده نظرات جامعه‌شناختی زبان هولمز^{۲۵} (1998) مبنی بر گرایش جنس مؤنث به تمرکز بر نقش‌های عاطفی در تعامل است و از آنجا که دیوارنوشته‌ها نوعی تعامل گفتمانی (خاموش) هستند، این قضیه به‌خوبی قابل مشاهده است که دختران مسائل احساسی-عشقی خود را زیاد بروز دهند. در همین راستا، نتایج پژوهش حاضر همسو با مطالعات الکساندر^{۲۶} (1978) و ولز^{۲۷} و بروئر^{۲۸} (1976) نیز می‌باشد مبنی بر این‌که دیوارنوشته عاشقانه تقریباً مختص جنس مؤنث است. دلیل اصلی این حالت می‌تواند ریشه در مسائل روان‌شناختی جنس مؤنث داشته باشد که آن‌ها عموماً به مسائل احساسی و رمانتیک بهای بیشتری می‌دهند (Vide. Tannen, 1990).

در ارتباط با موضوع «کمک از خدا»، با بررسی دقیق‌تر دیوارنوشته‌ها مشخص گردید که دختران عموماً در موارد درسی و امتحانی نظیر قبول شدن در کنکور، قبول شدن در امتحان و رتبه اول شدن در کلاس با نوشتن درخواست کمک از خدا به‌نوعی برای خود آرامش و اطمینان ایجاد کرده‌اند تا از این رهگذر بتوانند بر اضطراب خود غلبه کنند (نک. نمونه شماره ۲). علاوه بر این، پسران در هیچ‌یک از این موارد برای قبولی در امتحان از خدا درخواست کمک نکرده‌اند

و عمده این قسم دیوارنوشته‌ها در ارتباط با مسائل معرفتی است (نک. نمونه شماره ۲۲). دلیل این قضیه را می‌توان روند به‌نسبت متفاوت اجتماعی‌شدن^{۲۹} دختران و پسران در جامعه ایران دانست؛ دختران عموماً به دلیل حس رقابت بیشتر و همچنین برای اثبات خود از همان دوران ابتدای تحصیل تا مقاطع بالای دانشگاهی به درس و امتحان اهمیت بیشتری می‌دهند و این گه‌گاه سبب ایجاد اضطراب بیشتر در آن‌ها می‌شود. در مقابل، پسران عموماً اهمیت کمتری به درس و نمره امتحان می‌دهند و از این‌رو نسبتاً آرامش بیشتری در این زمینه دارند.

پس از مطالعه موضوع‌های «عشق» و «کمک از خدا»، کاربرد موضوع «نامیدی و افسردگی» با استناد به این واقعیت که افراد (عموماً برون‌گرا) به هنگام ناراحتی تمایل دارند که غم خود را به دیگری بگویند و دیوارنوشته، نوعی گفت‌وگو (خاموش) برای برقراری تعامل محسوب می‌شود، به‌خوبی قابل توجیه است. البته گفتنی است محور اصلی این موضوع در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر نسبتاً متفاوت است؛ در گروه پیشین، محور اصلی عمدتاً مربوط به ناامیدی و افسردگی در روابط عاطفی است (نک. نمونه شماره ۳)؛ اما در گروه پسین، این محور عموماً با روابط و تعاملات اجتماعی پیوند خورده است (نک. نمونه شماره ۱۸). دلیل این تفاوت را می‌توان در مسائل احساسی جنس مؤنث - که بیشتر نیز ذکر گردید - و اهمیت دادن بیشتر جنس مذکر به مسائل مرامی منتج از روند اجتماعی‌شدن در جامعه ایران در روابط اجتماعی دانست.

پس از بررسی موضوع‌های بالا، با نگاهی اجمالی به درصد فراوانی موضوع «اعلام حضور» درمی‌یابیم که پسران بیش از دو برابر دختران از این موضوع در دیوارنوشته‌های فارسی‌شان استفاده کرده‌اند که این قضیه، تأییدکننده نظرات هولمز (1998) مبنی بر گرایش عام جنس مذکر در اثبات قدرت و جایگاه خود در تعاملات اجتماعی است. در همین راستا، وارداد نیز بیان می‌کند که «مردان در رفتار کلامی خود غالباً در پی اثبات جایگاه و قدرت خود هستند» (Wardhaugh, 2010: 346) و «یکی از شیوه‌های این اثبات، از طریق اعلام حضور در دیوارنوشته‌ها است» (Green, 2003: 294). همچنین، در این موضوع بیشتر دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر با مسائل عاطفی پیوند خورده‌اند (نمونه شماره ۴). اما دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر صرفاً برای بیان اعلام حضور خود (بعضاً با ذکر مقطع زمانی) هستند (نمونه شماره ۱۴). این نتایج، همسو با پژوهش ولز و بروئر (1976) در

ارتباط با گرایش بیشتر مردان در تثبیت جایگاه از طریق اعلام حضور در دیوارنوشته‌ها است. در ارتباط با موضوع «آرزو»، بررسی دقیق‌تر دیوارنوشته‌ها مشخص کرد که دانشجویان دختر غالباً از بیان آرزو در موارد عاطفی و موفقیت در مسائل درسی - که اهمیت آن‌ها برای جنس مؤنث پیشتر ذکر گردید - استفاده کرده‌اند (نک. نمونه شماره ۵). اما پسران در موارد معدودی که آرزویی بیان کرده‌اند، مربوط به موفقیت تیم فوتبال بوده است و این نشانگر اهمیت بالای ورزش فوتبال در بین پسران است (نک. نمونه شماره ۲۴).

مطالعه موضوع «تاریخ و زمان» نشان می‌دهد که برخی از این تاریخ و زمان‌ها به همراه اسم و امضای نویسنده و لفظ یادگاری نوشته شده‌اند و برخی دیگر بدون اسم و امضا هستند. با مقایسه‌ای اجمالی با دیگر مطالعات انجام‌شده در زمینه دیوارنوشته‌ها در جوامع غربی از قبیل برونر و کلسو (1980)، آدامز و وینتر (1997) و گرین (2003) درمی‌یابیم که این قسم دیوارنوشته‌ها مختص جامعه ایران است و در هیچ‌یک از مطالعات غربی نمونه‌ای از دیوارنوشته با موضوع ذکر تاریخ و زمان و یادگاری گزارش نشده است.

اما یکی از موارد بحث‌برانگیز در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر، موضوع «توهین» است. در جامعه ایران، آنچه به‌طور کلیشه‌ای و عام در نظر گرفته می‌شود این است که پسران غیر مؤدبانه‌تر از دختران حرف می‌زنند و بیشتر پژوهش‌های جامعه‌شناسی زبان نیز گزارش می‌دهند که «زنان در قیاس با مردان از صورت‌های مؤدبانه‌تری در کلام‌شان استفاده می‌کنند» (Vide. Wardhaugh, 2010: 343). ولی در پژوهش حاضر مشاهده می‌شود که جنس مؤنث به مراتب دیوارنوشته‌های اهانت‌آمیز بیشتری را به کار برده است. در این راستا، کامرون بیان می‌کند که «خرد اجتماعی ممکن است [...] ادعاهای [خاصی] را صادق بداند، اما شواهد عینی می‌گویند که این ادعاها صحت ندارند» (Cameron, 2007: 180). علاوه بر این، میلز معتقد است:

مؤدب بودن یک ویژگی پاره‌گفتار نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از رفتارها یا راهبردهایی است که جوامع آن را گسترش می‌دهند، تأیید می‌کنند و به چالش می‌کشند. ملزومات ادب به تناسب موقعیت تغییر می‌کنند و هیچ اجباری برای مؤدب بودن با دیگران وجود ندارد؛ ما می‌توانیم نسبت به دیگران بی‌ادب باشیم و دیگر دیدگاه‌های ادب نادرست‌اند (Mills, 2003: 9).

به‌طورکلی، در جامعه ایران، مردان جایگاه و قدرت بالاتری نسبت به زنان دارند و این می‌تواند مبنایی باشد که «زنان شبیه آن‌هایی صحبت کنند که از نظر اجتماعی از آن‌ها برترند

[یعنی مردان]» (Wardhaugh, 2010: 351) و از این رو «رفتار کلامی‌شان را بر طبق الگوهایی که مردان ارائه می‌دهند، تغییر داده و حتی در برخی موارد دچار افراط می‌شوند» (Labov, 1966: 240). در این پژوهش نیز یکی از علل اصلی استفاده بیشتر دانشجویان دختر از موضوع «توهین» همین می‌تواند باشد که آن‌ها سعی دارند زبان را همانند پسران به کار ببرند، ولی دچار افراط شده‌اند و به مراتب توهین‌های بیشتری را نوشته‌اند.

نگارندگان معتقدند کاربرد بیشتر موضوع «توهین» توسط دانشجویان دختر انگیزه دیگری نیز می‌تواند داشته باشد: در طی روند اجتماعی‌شدن دختران از دوران کودکی تا بزرگسالی در جامعه ایران، آن‌ها همواره از طرف خانواده و محیط به باوقار و متین بودن توصیه می‌شوند و ادب کلامی یکی از نمودهای اصلی این وقار و متانت محسوب می‌شود. با بهره‌گیری از دیدگاه روان‌شناسی، می‌توان الگوی تعبیر خواب فروید^{۳۳} را استعاره‌ای در تحلیل دیوان‌نوشته‌ها در نظر گرفت: «دیوان‌نوشته‌ها همانند خواب‌دیدن، فُورانی از ذهن ناخودآگاه هستند» (Gadpaille, 1971: 46). در هنگام خواب، مکانیزم‌های سانسور در حال استراحت هستند و اندیشه‌های عمیق فرد که در ذهن ناخودآگاهش جای دارند، نمود پیدا کرده و به صورت زبان نمادین رؤیا خود را نشان می‌دهند. به همین منوال، دخترانی که از دوران کودکی همواره به مؤدب‌بودن سفارش شده‌اند، اکنون مجالی می‌یابند تا از طریق گفتمان خاموش دیوان‌نوشته‌ها که نویسنده آن نیز مشخص نمی‌باشد، خودسانسوری را کنار گذاشته و واژه‌ها و عبارات توهین‌آمیز را به کار ببرند. نمونه شماره‌های ۷ و ۲۶ به ترتیب مواردی از کاربرد «توهین» در دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر هستند.

در رابطه با موضوع «شعر»، با بررسی درون‌مایه این «شعر»ها درمی‌یابیم که هر دو گروه دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر عموماً اشعار احساسی و عاشقانه نوشته شده است که این خود می‌تواند راهی برای ابراز و تخلیه احساسات عاشقانه باشد. نمونه شماره‌های ۸ و ۹ «شعر» در دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و نمونه شماره ۲۳ «شعر» در دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان پسر را نشان می‌دهند.

«مطالب درسی» موضوعی است که فقط در دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان دختر به چشم می‌خورد و پسران اصلاً آن را به کار نبرده‌اند. همان‌گونه که پیش از این نیز ذکر گردید، دختران عموماً به دلیل حس رقابت بیشتر و همچنین برای اثبات خود از همان دوران ابتدای

تحصیل تا مقاطع بالای دانشگاهی به درس و امتحان اهمیت بیشتری می‌دهند. نتایج مصاحبه‌ای با ۲۰ نفر از دانشجویان دختر - که به‌طور تصادفی انتخاب شده بودند - مؤید این حقیقت است که یادداشت کردن مطالب درسی به‌صورت دیوارنوشته می‌تواند یکی از راه‌های تخلیه فشار روانی وارده از درس‌خواندن زیاد و ایجاد آرامش در مرور این مطالب از دیوارنوشته‌ها باشد. همچنین مطالعه برونر و کلسو (1980) نیز نشان داد که به‌طورکلی، دختران نسبت به پسران، بیشتر مطالب درسی را روی میز مطالعه کتابخانه می‌نویسند. نمونه شماره‌های ۱۰ و ۱۱ نشان‌دهنده این موارد در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر هستند.

«شوخی»، موضوعی است که از نظر محتوا در دو گروه دیوارنوشته‌ها متفاوت است. در واقع، دانشجویان دختر بیشتر با مخاطبی که قرار است این دیوارنوشته را بخواند، شوخی کرده‌اند (نمونه شماره ۱۲)، اما دانشجویان پسر عمدتاً با بزرگان شعر و ادب شوخی کرده و اشعار و جملات نغز آن‌ها را به باد تمسخر گرفته‌اند (نمونه شماره ۱۹).

بررسی دقیق‌تر موضوع «بیان دوستی» نشان می‌دهد که در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر عموماً به مباحثی همچون کمک و مرام در دوستی پرداخته شده است (نک. نمونه شماره ۱۷). این قضیه با روند اجتماعی‌شدن پسران در جامعه ایران مرتبط است که از دوران کودکی، کمک‌کردن به دوست برای آن‌ها یک ارزش محسوب می‌شود. در طرف دیگر، دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر با موضوع «بیان دوستی»، غالباً با بیان همبستگی مرتبط است (نک. نمونه شماره ۱۳). در همین زمینه، کوتس معتقد است که «دوستی در بین خانم‌ها مسئله‌ای همیشگی است ... [و آن‌ها] از طریق تعاملات کلامی به دنبال ایجاد همبستگی بین خودشان هستند» (Coates, 1996: 39). علاوه بر این، همسو با نظریات جیمز^{۳۵} و دراکیچ^{۳۶} (1993)، مشاهده شد که دختران در بیان دوستی، به ایجاد همبستگی از طریق بیان احساسات پرداختند و پسران در بیان دوستی، کمک کردن را از طریق عامل بودن در انجام فعالیتی نشان دادند.

«نصیحت‌کردن» و «نگرانی مالی» موضوعاتی‌اند که در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر به چشم نمی‌خورد و فقط دانشجویان پسر آن‌ها را به کار برده‌اند. این نکته که دانشجویان پسر درصد قابل توجهی از دیوارنوشته‌های فارسی خود را به نصیحت‌کردن اختصاص داده‌اند، می‌تواند به مسائل قدرت و جایگاه - که پیش از این بحث شد - مرتبط باشد. عموماً فردی می‌تواند دیگری را نصیحت کند که خودش شایستگی پند دادن را داشته باشد؛ حال

این شایستگی می‌تواند به سن بالاتر، تجربه بیشتر در زندگی، تحصیلات بالاتر و... مربوط باشد. همچنین، محتوای نصیحت‌های پسران در دیوان‌نوشته‌های فارسی غالباً به محور دوستی - که در زندگی آن‌ها مسئله‌ای مهم است - پیوند می‌خورد (نک. نمونه شماره‌های ۱۵ و ۱۶). در ارتباط با موضوع «نگرانی مالی» گفتنی است در جامعه ایران از دیرباز تاکنون بار مالی زندگی و خانواده بر عهده مردان است - هرچند که در دهه‌های اخیر زنان نیز پایه‌پای مردان کار می‌کنند - و این می‌تواند عاملی اصلی برای ابراز نگرانی مالی در دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان پسر و عدم وجود آن در دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان دختر باشد. به عبارت دیگر، فشار مالی وارده بر فرد را می‌توان انگیزه‌ای دانست که به سبب آن، وی با استفاده از گفتمان خاموش دیوان‌نوشته‌ها سعی در تخلیه روانی خود داشته است (Vide. Green, 2003). نمونه شماره ۲۵ موردی از این قبیل دیوان‌نوشته‌ها را نشان می‌دهد.

۲-۵. سبک نوشتاری دیوان‌نوشته‌ها

۲-۱-۵. توصیف سبک نوشتاری دیوان‌نوشته‌ها

در این زیرقسمت از پژوهش حاضر، به توصیف سبک نوشتاری دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر پرداخته می‌شود. برای این منظور، به پیروی از نیومن و دیگران (2008)، موارد «تعداد واژه‌ها، حروف اضافه، ضمائر مشترک، بندهای وابسته و حروف ربط همپایه‌ساز» از متن دیوان‌نوشته‌ها استخراج شده و مورد بررسی قرار می‌گیرند. نمونه شماره‌های ۲۷-۳۰ موارد «حروف اضافه، ضمائر مشترک، بندهای وابسته و حروف ربط همپایه‌ساز» را به ترتیب در دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و نمونه شماره‌های ۳۱-۳۴ موارد ذکرشده را در دیوان‌نوشته‌های فارسی دانشجویان پسر نشان می‌دهند. نمونه شماره ۲۷: به خدا نگو که کنکور سختی در پیش دارم. به کنکور بگو خدای بزرگی بالای سر دارم.

نمونه شماره ۲۸: انسان باید بتواند برای خودش برنامه‌ریزی داشته باشد تا موفق شود.
نمونه شماره ۲۹: بدم میاد که بعضی از بچه‌ها درس نمی‌خوانند. من دوست دارم که دکتر شوم.

نمونه شماره ۳۰: من به تو میگم دوستت دارم، ولی تو به من نمیگی!

نمونه شماره ۳۱: برای این‌که دوباره ۶ تا گل نخورید، به من بگید رئیس!
نمونه شماره ۳۲: اگر برای خودت مرام نگذاری، هیچ‌کس برات معرفت نمیگذاره.
نمونه شماره ۳۳: قدر همدیگر را بدانید تا پشیمان نشوید.
نمونه شماره ۳۴: می‌بریم یا می‌میریم.

۲-۲-۵. تحلیل سبک نوشتاری دیوارنوشته‌ها

در ارتباط با تحلیل سبک نوشتاری دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر، همان‌گونه که در جدول شماره ۳ دیده می‌شود، می‌توان گفت که دانشجویان پسر نسبت به دانشجویان دختر تعداد «واژه‌ها» و «حروف ربط همپایه‌ساز» بیشتری را در دیوارنوشته‌هایشان به کار برده‌اند، اما در ارتباط با «حروف اضافه، ضمائر مشترک و بندهای وابسته»، بررسی دیوارنوشته‌ها نشان می‌دهد که دانشجویان دختر از این موارد بیشتر از دانشجویان پسر استفاده کرده‌اند. همچنین با توجه به این جدول، نتایج آزمون مجذور خی نشان می‌دهد که ارزش پی در موارد «تعداد واژه‌ها، حروف اضافه، ضمائر مشترک و بندهای وابسته» برابر با صفر و در نتیجه، کمتر از $0.05 < p = 0.000$ می‌باشد. این بدین معناست که تفاوت دو گروه دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر در این موارد از نظر آماری معنادار است. در نتیجه در پاسخ به پرسش دوم این پژوهش می‌توان گفت که رابطه معناداری بین سبک نوشتاری دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر در ارتباط با «تعداد واژه‌ها، حروف اضافه، ضمائر مشترک و بندهای وابسته» وجود دارد و از این‌رو فرضیه صفر دوم پژوهش در ارتباط با این چهار عنصر زبانی رد می‌شود. اما ارزش پی در مورد «حروف ربط همپایه‌ساز» در دو گروه دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر بیشتر از $0.05 > p = 0.650$ است و از این‌رو تفاوت این دو گروه از این نظر معنادار نیست. بنابراین، در پاسخ به پرسش دوم این پژوهش می‌توان گفت که رابطه معناداری بین سبک نوشتاری دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر در ارتباط با «حروف ربط همپایه‌ساز» وجود ندارد و از این‌رو فرضیه صفر دوم پژوهش در ارتباط با این عنصر زبانی تأیید می‌شود.

جدول ۳. تعداد موارد زبانی مورد مطالعه، ارزش و معناداری آزمون مجذور خی این موارد در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر

Table 3. The Number of Linguistic Items, Their Chi-square Values and Significancy in Boys' and Girls' Graffiti

عناصر زبانی به‌کاررفته در دیوارنوشته‌ها	تعداد در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر	تعداد در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر	ارزش مجذور خی	معناداری آزمون مجذور خی
واژه‌ها	۱۷۷۴	۲۰۲۸	۱۸/۵۴۳	۰/۰۰۰
حروف اضافه	۱۹۰	۶۴	۱۱/۲۸۳	۰/۰۰۰
ضمایر مشترک	۲۶	۱۱	۱۳/۸۴۳	۰/۰۰۰
بندهای وابسته	۳۶	۲۰	۵/۵۳۸	۰/۰۰۰
حروف ربط همپایه‌ساز	۲۵	۲۸	۰/۰۸۹	۰/۶۵۰

در ارتباط با کاربرد بیشتر تعداد واژه‌ها در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان پسر در قیاس با هم‌تایان مؤنث خود در پیکره مورد بررسی، در نظر داشتن این نکته، مهم است که برخلاف این‌که عموم افراد بر این باورند که زنان بیشتر از مردان حرف می‌زنند، وارداف گزارش می‌دهد که «تحقیقات جامعه‌شناسی زبان نشان می‌دهد که عکس این قضیه درست است و غالباً مردان بیشتر از زنان حرف می‌زنند» (Wardhaugh, 2010: 343). در طرف دیگر، دانشجویان دختر در دیوارنوشته‌های فارسی از «حروف اضافه، ضمایر مشترک و بندهای وابسته» بیشتری استفاده کرده‌اند و بنا بر نظرات برنستاین (1962) و لاتون^{۳۷} (1968) این موارد نشانگر کاربرد گونه گسترده توسط اهل زبان هستند. به بیان دیگر، کاربرد بیشتر «حروف اضافه، ضمایر مشترک و بندهای وابسته» توسط دانشجویان دختر، بیانگر «توانایی بیشتر [آن‌ها] در کاربرد کلامی زبان» است (عموزاده و شیروانی، ۱۳۹۱: ۱۱۸). در آخر، در ارتباط با «حروف ربط همپایه‌ساز»- که از مصادیق کاربرد گونه گسترده زبانی به شمار نمی‌روند- تفاوت خاصی بین دیوارنوشته‌های دختران و پسران وجود نداشت و آن‌ها از این حیث تقریباً مشابه یکدیگر بودند.

۶. نتیجه‌گیری

با توجه به این‌که دیوارنوشته‌ها- که از آن‌ها با نام «گفتمان خاموش» نیز یاد می‌شود- منعکس‌کننده جایگاه‌های متفاوت زنان و مردان در ساختار اجتماعی هستند، در این پژوهش دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه سیستان و بلوچستان از نظر کیفی و کمی مورد مطالعه قرار گرفتند. این قبیل پژوهش‌ها می‌تواند فرآیندهای پایه‌ای اجتماعی را شفاف‌تر سازد (Vide. Barthes, 1979). برای مثال، با مطالعه این دیوارنوشته‌ها می‌توان به شباهت‌ها و تفاوت‌های الگوی ارتباطی جنس مؤنث و مذکر در گفتمان (خاموش) نظیر آنچه افراد درباره خودشان بیان می‌کنند، شیوه تفکر غالب آن‌ها، نحوه تلاش در تثبیت جایگاه‌شان و... پی برد.

با توجه به پرسش‌های این پژوهش، مشاهده شد که از دیدگاه جامعه‌شناسی زبان ارتباط معناداری بین موضوع‌های «عشق»، «کمک از خدا»، «اعلام حضور»، «آرزو»، «توهین»، «مطالب درسی»، «بیان دوستی»، «نصیحت»، «نگرانی مالی» و «شوخی» در دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر وجود دارد؛ اما تفاوت دیوارنوشته‌های این دو گروه در موضوع‌های «ناامیدی و افسردگی»، «تاریخ و زمان» و «شعر» از نظر آماری معنادار نیست. همچنین تحلیل موضوعی دیوارنوشته‌ها نشان داد که دانشجویان پسر غالباً به دنبال «تثبیت قدرت» و «جایگاه برتر» و دانشجویان دختر درصد «ابراز احساسات عاطفی» و «ایجاد همبستگی» بودند.

علاوه بر این، در این پژوهش هر دو گروه دیوارنوشته‌ها از نظر سبک نوشتاری نیز مورد بررسی قرار گرفتند و نتایج نشان داد که رابطه معناداری بین سبک نوشتاری دیوارنوشته‌های فارسی دانشجویان دختر و پسر در ارتباط با «تعداد واژه‌ها»، «حروف اضافه»، «ضمایر مشترک» و «بندهای وابسته» وجود دارد؛ اما این رابطه معنادار در مورد «حروف ربط همپایه‌ساز» در دو گروه صادق نیست. از این رو، به‌طور کلی می‌توان گفت که در پیکره مورد بررسی، دانشجویان دختر به استفاده از گونه زبانی گسترده‌گرایش بیشتری داشته و از این رهگذر، نسبت به دانشجویان پسر دارای برتری زبانی بودند.

این پژوهش می‌تواند انگیزه و راهگشایی برای مطالعات بعدی در زمینه دیوارنوشته‌ها باشد. برای نمونه، می‌توان به بررسی دیوارنوشته‌های زنان و مردان در محیط‌های غیر دانشگاهی پرداخت تا مشخص شود شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها با محیط‌های دانشگاهی (نظیر پژوهش

حاضر) چیست. همچنین، با استفاده از رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی می‌توان دیوارنوشته‌های زنان و مردان را تحلیل کرد تا لایه‌های زیرین و زوایای پنهان ایدئولوژیک نویسندگان آن‌ها را مشخص کرد.

۷. پی‌نوشت‌ها

1. graffiti
2. Adams
3. Winter
4. Read
5. Reisner
6. Lachmann
7. Sechrest
8. Flores
9. Olson
10. Lomas
11. Asher
12. Gadsby
13. Green
14. Haslem
15. Halliday
16. Bruner
17. Kelso
18. Tracy
19. Abel
20. Buckley
21. Newman
22. Bernstein
23. elaborated code
24. restricted CODE
25. Holmes
26. Alexander
27. Wales
28. Brewer
29. socialization
30. wardhaug
31. Cameron
32. Mills
33. Freud
34. Coates

35. James
36. Drakich
37. Lawton

۸. منابع

- بزرگ‌زاده شهدادی، نفیسه و امراله فرهادی آردکپان (۱۳۵۸). «دیوارنوشته‌های انقلاب». *نامه نور*. ش ۶. صص ۱۴-۳۳.
- تحریریان، محمدحسن و مصطفی مرادی مقدم (۱۳۹۳). «بررسی گرایش‌ها و تحلیل بین‌فرهنگی دیوارنوشته‌ها: گفت‌مان خاموش». *جستارهای زبانی*. ش ۳ (پیاپی ۱۹). صص ۱۹۳-۲۱۱.
- عموزاده، محمد و جواد شیروانی (۱۳۹۱). «قشربندی اجتماعی و نوشتار فارسی: مطالعه موردی: نوشتار دانش‌آموزان مدارس راهنمایی شیراز». *جامعه‌شناسی کاربردی*. ش ۱ (پیاپی ۴۵). صص ۱۰۵-۱۲۴.

References:

- Abel, Ernest L. & Barbara E. Buckley (1977). *The Handwriting on the Wall: Toward a Sociology and Psychology of Graffiti*. Westport: Greenwood Press.
- Adams, Karen L. & A. Winter (1997). "Gang graffiti as a discourse genre". *Journal of Sociolinguistics*. 1 (3). pp. 337-360.
- Alexander, B. (1978). "Male and female restroom graffiti". *Maledicta*. Vol. 11. pp. 42-59.
- Amouzadeh, M. & J. Shirvani (2012). "Social class and Persian writing performance: The case of guidance students in Shiraz". *Journal of Applied Sociology*. 45 (1).pp. 105-124. [in Persian]
- Asher, L. (1979). "Women's wallflowerings". *Psychology Today*. 11. P. 12.
- Barthes, R. (1979). *The Eiffel Tower and Other Mythologies*. New York: Hill and Wang.
- Bernstein, B. (1962). "Social class, linguistic codes, and grammatical elements".

Language and Speech. 5. pp. 31-46.

- Bozorgzadeh Shahdadi, N. et. al. (1979). "Graffiti revolution". *Name Noor*. No. 6, pp. 14-33 [In Persian].
- Bruner, E. M. & J. P. Kelso (1980). "Gender differences in graffiti: A semiotic perspective". *Women's Studies*. 3. pp. 239-252.
- Cameron, D. (2007). *The Myth of Mars and Venus*. Oxford: Oxford University Press.
- Coates, J. (1996). *Women Talk: Conversation between Women Friends*. Oxford: Blackwell.
- Gadpaille, W. J. (1971). "Graffiti: Its psychodynamic significance". *Sexual Behavior*. 2. pp. 45-51.
- Gadsby, J. (1995). "Taxonomy of analytical approaches to graffiti". Retrieved January. 21, 2015, from: <http://www.graffiti.org/faq/appendix.html>
- Green, J. A. (2003). "The writing on the stall: Gender and Graffiti". *Journal of Language and Social Psychology*. 22 (3). pp. 282-296.
- Haslam, N. (2012). *Psychology in the Bathroom*. New York: Palgrave Macmillan.
- Holmes, J. (1998). "Women's talk: The question of sociolinguistic universals". In Coates, J. (Ed.). *Language and Gender: A Reader*. Oxford: Blackwell.
- James, D. & J. Darkich (1993). "Understanding gender differences in amount of talk: A critical review of research". In Tannen, D. (Ed.). *Gender and Conversational Interaction*. New York: Oxford University Press.
- Labov, W. (1966). *The Social Stratification of English in New York City*. Washington, DC: Center for Applied Linguistics.
- Lachmann, R. (1988). "Graffiti as career and ideology". *The American Journal of Sociology*. 94. pp. 229-250.
- Lawton, D. (1968). *Social Class, Language, and Education*. Britain: West Printing Services.
- Lomas, H. D. (1973). "Graffiti: Some observations and speculations". *Language*

and Society. 60, pp. 71-89.

- Mills, S. (2003). *Gender and Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Newman, L.; C. J. Groom; L. D. Handleman & J. W. Pennebaker (2008). "Gender differences in language use: An analysis of 14000 text samples". *Discourse Processes*. 45, pp. 211-236.
- Raymonda (2008). *The Sociolinguistic Study of Graffiti Arts Used in Surakarta*. Unpublished M.A. Thesis, Muhammadiyah University, Surakarta, Indonesia.
- Read, A. W. (1935). *Lexical Evidence from Folk Epigraphy in Zuesiern North America: A Glossarial Study of the Low Element in the English Language*. Paris: Olympic Press.
- Reisner, R. (1974). *Encyclopedia of Graffiti*. New York: Macmillan Publishing.
- Sechrest, L. & L.Flores & K. Olson (1971). "Graffiti in four types of institutions of higher education". *Journal of Sex Research*. 7, pp. 62-71.
- Sechrest, L. & L.Flores (1969). "Homosexuality in the Phillipines and the United States: The handwriting on the wall". *Journal of Social Psychology*. 79, pp. 3-12.
- Tahririan, M.H., and Moradimoghadam, M. (2014). "A study of trends and inetrcultural analysis of graffiti: Silent discourse". *Language Related Research*. 19 (3), pp. 193-211. [In Persian].
- Tannen, D. (1990). *You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation*. New York: William Morrow.
- Tracy, S. K. (2005). "The graffiti method". *Australian Midwifery Journal*. 18(3), pp. 22-26.
- Wales, E. & B. Brewer (1976). "Graffiti in the 1970s". *Journal of Social Psychology*. 99, pp. 115-123.
- Wardhaugh, R. (2010). *An Introduction to Sociolinguistics*. Oxford: Wiley Blackwell.